

เล่มที่
2

หนังสือชุดหน้าที่พลเมือง

การเมืองการปกครอง ของไทย

ประกอบด้วย

- วิวัฒนาการการปกครองของไทย
- การปกครองระบอบประชาธิปไตย
- การบริหารราชการแผ่นดินของไทย
- การเมืองไทยยุคประชาธิปไตย
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

แบบทดสอบ 100 ข้อ
พร้อมเฉลย

ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์ฟิลิกส์เซ็นเตอร์

หน้าที่พลเมือง : การเมืองการปกครองของไทย

เขียนโดย ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

ISBN (E-book) 2026-0702-0085-8

จำหน่ายอีบุ๊ก กรกฎาคม 2569

ราคา 90 บาท

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558

เนื้อหา รูปเล่ม และภาพประกอบในหนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์
ห้ามคัดลอก ยกเว้นได้รับอนุญาต

บรรณาธิการ กวียา เนาวประทีป

ปก/รูปเล่ม ฝ่ายศิลปกรรม สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

จัดทำโดย

ทจก. สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

เลขที่ 45 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 40 ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700

โทรศัพท์ : 0-2433-7755-7 โทรสาร : 0-2433-7703

จัดจำหน่ายในรูปแบบสิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์โดย

บริษัท เกรท มีเดีย เอเจนซี จำกัด

85 ซอยบรมราชชนนี 75 แขวงบางระมาด เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170

โทร. 0-2433-7755-7, 086-330-6425

คำนำ

หนังสือชุด หน้าที่พลเมือง ว่าด้วยเรื่อง “การเมืองการปกครองของไทย” เล่มนี้ ผู้เขียนได้เรียบเรียงขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยแยกเนื้อหาออกจากสาระการเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้และมีพัฒนาการในเรื่องความเป็นไทย ความรักในชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนในองค์พระมหากษัตริย์ รู้หน้าที่ของพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

อนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้โรงเรียนมีการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองเป็นวิชาเพิ่มเติม เพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและในสังคม รู้จักปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาอันจะนำไปสู่การเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการเป็นพลเมืองที่ดีของท้องถิ่นและของประเทศชาติสืบต่อไป

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะให้ประโยชน์แก่นักเรียนและผู้สนใจใฝ่รู้ได้ตามสมควร

ด้วยความปรารถนาดี

ฝ่ายวิชาการ สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์

สารบัญ

เรื่องที่ 1	วิวัฒนาการการปกครองของไทย	6
เรื่องที่ 2	การปกครองระบอบประชาธิปไตย	24
เรื่องที่ 3	การบริหารราชการแผ่นดินของไทย	49
เรื่องที่ 4	การเมืองไทยยุคประชาธิปไตย	66
เรื่องที่ 5	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	84
	แบบทดสอบการเมืองการปกครองของไทย	111

หน้าที่พลเมือง : การเมืองการปกครองของไทย

▲ แผนผังสาระการเรียนรู้

▲ ผลการเรียนรู้

1. อธิบายระบอบการปกครองแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในยุคปัจจุบัน
2. วิเคราะห์ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
3. อธิบายโครงสร้างอำนาจหน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ระบุบทบาทหน้าที่และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น
5. มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นและประเทศ
6. บอกหลักการและวิธีการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้
7. อธิบายความสำคัญของรัฐธรรมนูญที่มีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้

การปกครองของไทยแบ่งออกเป็น 4 สมัย ได้แก่ สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์

1.1 การปกครองสมัยสุโขทัย

การปกครองสมัยสุโขทัยมีลักษณะดังนี้

1. ลักษณะการปกครองแบบพ่อปกครองลูก หรือปิตาธิปไตย เรียกผู้นำว่า พ่อขุนปกครองประชาชนด้วยความห่วงใย และเมตตาต่อประชาชนเหมือนพ่อห่วงลูก การปกครองลักษณะนี้เป็นช่วงต้นสมัยสุโขทัย เพราะประชากรมีน้อย และอาณาเขตไม่กว้างขวาง

2. ลักษณะการปกครองแบบ “ธรรมราชา” หรือราชาผู้ทรงคุณธรรม ใช้ธรรมะในการปกครองตามคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา กษัตริย์ดำรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม และมีลักษณะของราชาธิปไตย โดยประชาชนจะได้รับสิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคที่เท่าเทียมกัน

การจัดระเบียบการปกครองสมัยสุโขทัยมีดังนี้

1. ราชธานี สุโขทัยเป็นศูนย์กลางการปกครอง

2. เมืองลูกหลวง เป็นที่ประทับของอุปราช ล้อมรอบอยู่ทั้ง 4 ทิศ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงและทางด้านยุทธศาสตร์

ทิศเหนือ คือ ศรีสัชนาลัย

ทิศใต้ คือ สระหลวง (พิจิตร)

ทิศตะวันออก คือ สองแคว (พิษณุโลก)

ทิศตะวันตก คือ ชากังราว (กำแพงเพชร)

3. เมืองท้าวพระยามหานคร เป็นหัวเมืองนอกราชธานี กษัตริย์จะทรงแต่งตั้งเชื้อพระวงศ์หรือขุนนางชั้นผู้ใหญ่ไปปกครอง

4. เมืองประเทศราช เป็นเมืองที่อยู่นอกราชอาณาจักร เป็นเมืองของต่างชาติ เมืองเหล่านี้ยอมสวามิภักดิ์ต่อสุโขทัย โดยการส่งเครื่องราชบรรณาการ

1.2 การปกครองสมัยอยุธยา

สมัยอยุธยามีลักษณะการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างชัดเจน กษัตริย์มีอำนาจเสมือน “เจ้าชีวิต” ฐานะของกษัตริย์เปลี่ยนแปลงไปเป็น “สมมติเทพ” หรือ

“เทวราชา” ตามอิทธิพลของขอม ซึ่งก่อให้เกิดราชประเพณีสำหรับกษัตริย์หลายประการ
ลักษณะการปกครองในสมัยอยุธยาตอนต้นนำแบบอย่างมาจากการปกครองสมัย
สุโขทัยและขอมผสมผสานกัน ซึ่งการจัดระเบียบการปกครองมีลักษณะดังนี้

1. การปกครองในราชธานี จัดการปกครองแบบจตุสดมภ์ซึ่งรับอิทธิพลมาจาก
ขอม โดยแบ่งการบริหารราชการส่วนกลางออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- กรมเวียง (เมือง) มีขุนเวียง (ขุนเมือง) เป็นผู้รับผิดชอบ
- กรมวัง มีขุนวังเป็นผู้รับผิดชอบ
- กรมคลัง มีขุนคลังเป็นผู้รับผิดชอบ
- กรมนา มีขุนนาเป็นผู้รับผิดชอบ

2. การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งหัวเมืองออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

- เมืองหน้าด่าน ได้แก่ เมืองที่อยู่รอบราชธานีทั้ง 4 ทิศ
- หัวเมืองชั้นใน ได้แก่ เมืองเล็กๆ ที่อยู่ถัดจากเมืองหน้าด่าน รวมอยู่ใน

อำนาจดูแลปกครองของราชธานี

- หัวเมืองชั้นนอก ได้แก่ เมืองที่อยู่ห่างไกลออกไป โปรดให้เจ้านายที่ไว้วาง
พระทัยไปปกครอง

- หัวเมืองประเทศราช โปรดให้เจ้านายของคนเชื้อชาตินั้นปกครองกันเอง

สมัยพระรามาธิบดีที่ 1 การจัดการปกครองประเทศจะรวมทหารและพลเรือน
เข้าด้วยกัน โดยแบ่งเป็นหัวเมืองฝ่ายเหนือ และหัวเมืองฝ่ายใต้

สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991) จนถึงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา
มีการปรับปรุงการปกครองดังนี้

1. โปรดให้แก้ไขปรับปรุงการปกครองขึ้นใหม่ โดยทรงแต่งตั้งอัครมหาเสนาบดี
เพิ่มขึ้นอีก 2 ตำแหน่ง เพื่อแยกราชการทหารออกจากพลเรือน ได้แก่

- สมุหนายก เป็นหัวหน้าฝ่ายทหาร ทำหน้าที่ควบคุมดูแลทางการทหาร
ทั่วราชอาณาจักร

- สมุหนายก เป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน ทำหน้าที่ควบคุมดูแลจตุสดมภ์ทั้ง 4

2. โปรดให้วางระเบียบเกี่ยวกับการกำหนดศักดินา ตำแหน่งยศและราชทินนาม
สำหรับบุคคลที่จะเข้ารับราชการ

3. การปกครองส่วนภูมิภาค โปรดให้แบ่งหัวเมืองออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

- หัวเมืองชั้นใน หรือหัวเมืองชั้นจัตวา ตำแหน่งเจ้าเมือง เรียกว่า “ผู้รั้ง”
เป็นเมืองขนาดเล็กขึ้นตรงต่อราชธานี

- หัวเมืองชั้นนอก แบ่งความสำคัญออกเป็นหัวเมืองชั้นเอก ชั้นโท และชั้นตรีตามลำดับ โปรดให้แต่งตั้งผู้ที่ทรงไว้วางพระทัยไปปกครองโดยมีอำนาจสิทธิ์ขาด
- หัวเมืองประเทศราช โปรดให้เจ้านายของชนพื้นเมืองปกครองกันเองดั้งเดิม

4. ทรงปฏิรูปจตุสดมภ์ใหม่ดังนี้

- กรมเมือง เป็น นครบาล
- กรมวัง เป็น ธรรมาธิกรณ์
- กรมคลัง เป็น โกษาธิบดี
- กรมนา เป็น เกษตราธิบดี

ในสมัยนี้ยังมีการกำหนดกฎหมายลักษณะต่างๆ ขึ้น คือ

- กฎหมายศักดินาทหารและพลเรือน
- กฎมนเทียรบาลเกี่ยวกับประเพณีในราชสำนักและการลำดับราชวงศ์

หลักการปกครองและแบบแผนของระบบบริหารราชการที่สมเด็จพระบรม-ไตรโลกนาถทรงวางรากฐานไว้นี้ เป็นโครงสร้างสำคัญของระบอบการปกครองที่สืบทอดกันมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

▲ 1.3 การปกครองสมัยธนบุรี

ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงกอบกู้เอกราชและสถาปนากรุงธนบุรีขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2310 - พ.ศ. 2325

ลักษณะการปกครองสมัยธนบุรียังคงยึดถือตามแบบอย่างสมัยอยุธยาเป็นหลัก เนื่องจากกรุงธนบุรีมีระยะเวลาในการเป็นราชธานีเพียง 15 ปี

▲ 1.4 การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์

การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ก่อนการปฏิรูปการปกครอง (พ.ศ. 2325 - พ.ศ. 2417) ซึ่งยังคงยึดถือตามแบบอย่างสมัยอยุธยาเป็นหลักดังนี้

- การปกครองส่วนกลาง ยังมีหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่รับผิดชอบงานเหมือนเดิม แต่ได้แบ่งแยกให้สมุหนายกมีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ และสมุหกลาโหมมีอำนาจบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้

- การปกครองส่วนภูมิภาคและหัวเมืองประเทศราช ยังคงยึดถือตามแบบอย่างสมัยอยุธยา

- ในสมัยรัชกาลที่ 1 โปรดให้รวบรวมและชำระกฎหมายขึ้น เรียกว่า กฎหมายตราสามดวง ซึ่งใช้สืบมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5

การปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5

สาเหตุสำคัญที่โปรดให้มีการปฏิรูปการปกครอง คือ เพื่อป้องกันลัทธิจักรวรรดินิยม เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ และเพื่อรักษาเอกราชของประเทศ

การปฏิรูปการปกครองมีดังนี้

- ยกเลิกตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีทั้งสองตำแหน่งและจตุสดมภ์ทั้ง 4 พร้อมทั้งสถาปนากระทรวงขึ้น 12 กระทรวง

- การปกครองส่วนภูมิภาค ให้ยุบหัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองประเทศราช แล้วรวมเข้าเป็นมณฑล และแต่งตั้งสมุหเทศาภิบาลจากส่วนกลางไปปกครอง

- ทรงปฏิรูปการปกครองตามแบบตะวันตก โดยแยกโครงสร้างทางการเมืองออกเป็น 3 ส่วน คือ นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ

- จัดตั้งกระทรวงยุติธรรม มีการแก้ไขระเบียบศาลยุติธรรมใหม่ จัดตั้งศาลโปริสภาขึ้น ต่อมาคือ ศาลแขวง และจัดตั้งศาลมณฑลและศาลเมืองตามหัวเมืองต่างๆ

- ออกพระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ให้ราษฎรเลือกกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

- ตั้งสุขาภิบาลตามหัวเมืองต่างๆ

- แบ่งแยกส่วนราชการที่เคยทำงานซ้ำซ้อนกัน ได้แก่ แยกราชการฝ่ายทหารออกจากพลเรือน แยกอำนาจตุลาการออกจากอำนาจบริหาร และแยกหน้าที่การจัดเก็บภาษีอากรให้มารวมอยู่ที่กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

- ทรงจัดระเบียบการบริหารราชการส่วนภูมิภาคใหม่

- รวมการบังคับบัญชาหัวเมืองให้อยู่ในกระทรวงมหาดไทย

- รวมหัวเมืองเป็นมณฑล มีสมุหเทศาภิบาล หรือข้าหลวงเทศาภิบาล

บังคับบัญชาทุกมณฑล

- ทุกหัวเมืองมีผู้ว่าราชการเมือง

- ทุกอำเภอมีนายอำเภอ

- ทุกตำบลมีกำนัน

- ทุกหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้าน

ทุกตำแหน่ง (ยกเว้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) จะถูกแต่งตั้ง โยกย้าย ถอดถอน จากส่วนกลาง รวมทั้งได้รับเงินประจำตำแหน่ง โดยไม่มีการจัดเก็บภาษีเพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ของตนอีกต่อไป

สมุหเทศาภิบาล

ผู้ว่าราชการ

นายอำเภอ

กำนัน

ผู้ใหญ่บ้าน

สาเหตุที่ทำให้รัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูปการปกครอง

1. ความล่าช้าในการปฏิบัติงานการปกครองของหน่วยงานจากรัฐบาลกลาง และหน่วยงานในหัวเมืองต่าง ๆ
2. อิทธิพลจากชาติตะวันตกที่เข้ามาขยายอำนาจในประเทศใกล้เคียง ทำให้ต้องพัฒนาการปกครองให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตกในการดำเนินความสัมพันธ์ทางการค้า มิให้ชาติตะวันตกใช้เป็นข้ออ้างว่า กฎหมายและการปกครองของเราล้าหลัง จึงต้องเข้ามา ควบคุมอำนาจการปกครองของเรา

ผลดีของการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ทำให้รัฐบาลกลางสามารถควบคุมการบริหารประเทศได้อย่างมั่นคงและมีเอกภาพมาจนถึงทุกวันนี้

การพัฒนาประเทศสมัยรัชกาลที่ 6

- ทรงยกโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทรงประกาศพระราชบัญญัติประถมศึกษา
- ทรงตั้งดุสิตธานี นครจำลอง เพื่อทดลองการปกครองแบบประชาธิปไตย
- ให้เสรีภาพกับหนังสือพิมพ์ในการวิจารณ์รัฐบาล

การพัฒนาประเทศสมัยรัชกาลที่ 7

เนื่องจากแนวความคิดของคนรุ่นใหม่เกิดความตื่นตัวทางการเมืองและประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น ทรงมีพระราชดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญให้กับปวงชนชาวไทยเมื่อถึงเวลาที่เหมาะสม โดยพระองค์ทรงเตรียมการไว้ดังนี้

ทรงตั้งสภาขึ้นมา 2 สภา คือ

- อภิรัฐมนตรีสภา เป็นสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
- สภากรรมการองคมนตรี เป็นที่ปรึกษาและควบคุมการใช้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์

การปกครองของพระองค์ไม่ได้ใช้พระราชอำนาจอย่างเต็มที่ โดยทรงพยายามให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น จากแนวพระราชดำริ ทรงปรับปรุงสุขาภิบาลเพื่อให้ประชาชนรู้จักใช้สิทธิเลือกตั้ง และเตรียมการร่างรัฐธรรมนูญ แต่มีการคัดค้านจากพระบรมวงศานุวงศ์ในอภิรัฐมนตรีสภา จึงทำให้คณะราษฎรทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การปกครองของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2325) ถึงรัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2475) เป็นการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นระบอบประชาธิปไตยโดย “คณะราษฎร” เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยของไทย

คณะราษฎรประกอบด้วยทหารบก ทหารเรือ และข้าราชการพลเรือนรวม 99 คน ซึ่งยึดอำนาจจากพระมหากษัตริย์ เปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

หลักการสำคัญ มีดังนี้

1. อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งเป็นของปวงชนชาวไทย
2. รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ
3. พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขของรัฐ ทรงใช้อำนาจอธิปไตยที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนี้
 - ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา หรือสภาผู้แทนราษฎร

- ทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี
- ทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะตราพระราชบัญญัติ (ออกกฎหมาย) ตามคำแนะนำและการยินยอมของรัฐสภา นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีจะต้องลงนามรับสนองพระบรมราชโองการทุกเรื่อง กล่าวคือ ต้องรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดจากการใช้พระราชอำนาจทางการบริหารของพระมหากษัตริย์ ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมายในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์

สาเหตุที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

1. สาเหตุทางการเมือง การที่คนไทยบางกลุ่มได้รับการศึกษาแบบใหม่ และแนวความคิดเรื่องระบอบประชาธิปไตย ต้องการจะเห็นความเจริญก้าวหน้าของประเทศ โดยเชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านต่างๆ ที่ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ เช่น กลุ่มของคณะราษฎร

2. สาเหตุทางสังคม ความเสมอภาคกันทางสังคมของคนไทยระหว่างชนชั้นปกครอง พวกเชื้อพระวงศ์และขุนนางมีชีวิตความเป็นอยู่ที่หรูหราฟุ่มเฟือยแตกต่างจากประชาชนธรรมดาทั่วไป ทำให้กลุ่มผู้มีการศึกษาต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นระบอบประชาธิปไตย เพราะจะช่วยจัดความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้

3. สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ การเกิดเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในประเทศไทยด้วย รัฐบาลจึงต้องประหยังบประมาณด้วยการลดจำนวนข้าราชการลง ทำให้ข้าราชการที่ถูกปลดไม่พอใจ คณะราษฎรอ้างว่ารัฐบาลในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้ จึงต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สรุปหลักการปกครอง 6 ประการของคณะราษฎร

1. รักษาความเป็นเอกราช
2. รักษาความปลอดภัยของประเทศ
3. พัฒนาเศรษฐกิจให้ราษฎรอยู่ดีกินดี
4. ให้ประชาชนมีความเสมอภาค
5. ให้ประชาชนมีเสรีภาพ
6. ให้ประชาชนมีการศึกษา

ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2559 รวมระยะเวลา 84 ปี แต่สภาพการเมืองการปกครองของไทยยังคงขาดเสถียรภาพ มีสาเหตุอยู่หลายประการ ได้แก่

1. มีการเปลี่ยนรัฐธรรมนูญบ่อย ทำให้พัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยไม่ต่อเนื่อง (รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นฉบับที่ 19 พ.ศ. 2557)
2. มีการเปลี่ยนโครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาบ่อยครั้ง
3. มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีบ่อยครั้ง
4. ปัญหาที่เกิดขึ้นกับพรรคการเมืองไทยมีดังนี้
 - มีจำนวนพรรคการเมืองมากเกินไป
 - อุดมการณ์ของสมาชิกในพรรคการเมืองมักจะขัดแย้งกัน
 - ส่วนใหญ่พรรคการเมืองจะเกิดจากกลุ่มผู้มีผลประโยชน์ร่วมกัน
 - พรรคการเมืองไม่ได้พัฒนาความคิดประชาธิปไตยให้กับประชาชน
 - พรรคการเมืองขาดระเบียบวินัย

1.5 การปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

สาเหตุสำคัญในการปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้แก่ การตื่นตัวทางการเมืองการปกครองแบบตะวันตกของคนรุ่นใหม่ ปัญหาการขาดความเป็นธรรมในสังคม และความล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทางเศรษฐกิจของรัฐบาล

คณะราษฎรได้ดำเนินการปฏิวัติจนเป็นผลสำเร็จเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

ผลของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

- ยกเลิกการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แล้วเปลี่ยนมาเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
 - มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดและเป็นหลักในการปกครองประเทศ
 - พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชฐานะและพระราชอำนาจตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พระองค์ทรงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยทางอ้อม 3 ทาง คือ อำนาจอธิปไตยปฏิบัติผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการผ่านทางศาล

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครองมากยิ่งขึ้น

1.6 โครงสร้างทางการเมืองการปกครองของไทย

โครงสร้างทางการเมืองการปกครองของไทยเปรียบเสมือนกับโครงสร้างของอาคารบ้านเรือน ซึ่งประกอบด้วยตัวเสาอย่างน้อย 4 เสาที่ช่วยค้ำยันให้บ้านทรงตัวอยู่ได้โดยไม่ทรุดตัวลงมา สำคัญของโครงสร้างทางการเมืองการปกครองของไทย มีดังนี้

1. มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ

2. รูปแบบการเมืองการปกครองของไทย เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดให้ประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยว และเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกัน จะแบ่งแยกมิได้

3. อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจนี้แทนปวงชนชาวไทยตามทีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

ความหมายของอำนาจอธิปไตย

อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นอำนาจของปวงชนชาวไทย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตย ที่ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ

อำนาจอธิปไตยถือเป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นประชาธิปไตยและความเป็นเอกราชของชาติ เพราะประเทศที่มีเอกราชจะไม่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐอื่น สามารถใช้อำนาจอธิปไตยได้อย่างเต็มที่และโดยสมบูรณ์

อำนาจอธิปไตยแบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ อำนาจนิตบัญญัติ (รัฐสภา) อำนาจบริหาร (คณะรัฐมนตรี) และอำนาจตุลาการ (ศาล) โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงใช้อำนาจอธิปไตยทั้งสามประการแทนปวงชนชาวไทยโดยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล

สถาบันทั้งสามแม้จะเป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ยังต้องพึ่งพากันและกัน สามารถตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของอีกฝ่ายหนึ่งได้ อำนาจอธิปไตยทั้ง 3 มีดังนี้